

1 Sam. 16: 1-13 en 1 Cor.1: 26-31 8 september 2019 9.30 Grou en 11.00 Boazum.

Gemeente van Christus,

In de verhalen over David, die we de komende zeven zondagen zullen horen, staat het koningschap in Israël centraal. Vandaag horen we hoe hij door Samuël wordt gezalfd tot (toekomstige) koning. Hij is "De Gezalfde / De Mesjich". Als wij met onze ogen (!) naar David kijken, zien we als het ware dóór hem heen al trekken oplichten van die verre "zoon van David", Jezus van Nazareth, die wij Messias, of vanuit het Grieks Christus noemen. Onze blik is altijd gekleurd, al zijn we ons daar meestal niet van bewust.

"De Heer vroeg aan Samuël: "Hoe lang blijf je nog treuren om Saul, die Ik als koning van Israël verworpen heb?" Voor de meesten van u zal het bekend zijn wat er vooraf is gegaan aan onze lezing van vanochtend. Heel kort samengevat: het volk van Israël moest en zou, net als de volken om hen heen, een koning hebben. De profeet Samuël had zich daar lang tegen verzet. God zélf immers kon als koning van Israël worden beschouwd. Uiteindelijk gaat de profeet overstag. Daarin zal mogelijk toch ook wel hebben meegespeeld dat het systeem met die locale richters (zoals Simson en Gideon) grote nadelen bleek te hebben, zeker als het op oorlog met andere volken aankwam. Samuël zalft Saul tot eerste koning. Saul, een imposante, rijzige gestalte die met kop en schouders boven de anderen uitstak. Aanvankelijk doet hij het goed. Maar al snel laat hij zich niet meer door Samuël gezeggen en gaat zijn eigen gang. Daarmee verspeelt Saul in Gods ogen / in Samuëls ogen (!) het koningschap.

Ik heb het sterke vermoeden dat het begin van onze lezing - dat gesprek tussen God en Samuël - zich laat lezen als een innerlijke dialoog van de profeet, waar ongetwijfeld iets van Gods geest doorheen speelt. Er speelt onzekerheid bij de profeet: heb ik me dan zó vergist? Heeft de Allerhoogste zich dan zó vergist? Heb ik zijn stem dan niet goed verstaan, misschien?

Verdriet, woede, omdat het zo snel fout is gegaan met deze eerste Gezalfde van Israël.

Samuël vertoont een heel herkenbare, menselijke trek: niet los kunnen laten wat er gebeurd is. Blijven vastzitten in je verdriet. In je teleurstelling. Omdat het zo anders is gegaan dan je had gehoopt. En verwacht.

Het wil natuurlijk niet zeggen dat je altijd maar onbekommerd moet heenstappen over dingen die verkeerd zijn gegaan, of kapot zijn gemaakt. Maar het kan wel schadelijk zijn en zinloos om er te lang mee bezig te blijven. "Het is tijd om los te laten, Samuël", zegt God. Zegt God dat letterlijk? Of is dat een gevoel, een intuïtie die langzaam maar zeker bij Samuël groeit?

"Blijf niet staren op wat vroeger wat, sta niet stil in het verleden.

Ik, zegt God, ga iets nieuws beginnen. Het is al begonnen, merk je het niet?" (lied 809)

Zou je dat gevoel dat begint te groeien in een mens, dat te maken heeft met nieuwe hoop, nieuwe verwachtingen voor een toekomst die beter zal zijn, meer naar Gods wil, mogen verstaan als "de stem van God"?

Ik denk het wel. Het verklaart het verloop van "het gesprek": Samuël heeft waarschijnlijk een idee waar hij die nieuwe koning zou kunnen vinden, maar weet nog niet concreet wie het zal zijn. Hij wil naar Bethlehem. Hij heeft iets gehoord over die zonen van Isai. Imposante kerels zijn dat. En uit het goede hout gesneden. Maar hij is bang voor de woede van Saul. En bedenkt dus een manier om ongemerkt zijn plan te kunnen uitvoeren.

Als het letterlijk om een stem van God zou gaan, waarom zou God dan niet gewoon (!) tegen Samuël zegt wélke zoon hij heeft uitgekozen. Waarom die hele toestand, waarin eerst Eliab naar voren komt en dan Abinadab etc etc en ze het alle zeven niet blijken te zijn.

Ik vind het een prachtige vondst om ons als lezers te laten zien hoe Samuël het zelf allemaal niet van tevoren wéét! Zó duidelijk “spreekt” die “stem van God” blijkbaar niet.

Het zal zich als het zo ver is op een of andere manier wel wijzen. Vanuit de situatie zal het zich wel ontwikkelen en duidelijk worden, wat de wil van God hierin is. Die wil “ont-wikkelt” zich gaandeweg. God zelf ontwikkelt zich gaandeweg, in en door mensen heen.

Is dat niet de ervaring van veel mensen, als ze terug kijken op hun leven, of een bepaalde fase daarvan?

In dit geval ontwikkelt de wil van God zich door Samuël heen. Blijkbaar zit hij aanvankelijk nog helemaal met zijn hoofd bij Saul. Eliab, de oudste van Isaï doet hem ontegenzeggelijk aan Saul denken: evenals hij groot en rijzig van gestalte. Een imposante, sterke man. Dát moet hem toch wel zijn, zou je zeggen..... En daarna gebeurt hem hetzelfde met Abinadab.

Het is een sprekend voorbeeld van hoe wij bijna altijd met een gekleurde blik naar anderen kijken. Op basis van mensen die je eerder hebt ontmoet, ervaringen die je eerder met anderen hebt opgedaan, kijk je nu als door een filter naar diegene die daar voor je staat.

Het werkwoord “zien” komt 7x voor in onze lezing. Dat is natuurlijk niet toevallig.

Met welke ogen kijk jij naar de ander? Waar heb je oog voor? Voor de buitenkant, veelal, denk ik, toch? Alleen al dat gefotoshop met selfies geeft al wel aan hoe belangrijk onze buitenkant door veel mensen gevonden wordt. Zelfs de meest aantrekkelijken (volgens bepaalde normen) bewerken hun eigen foto's tegenwoordig al. De ogen net iets groter, de wangen iets minder dik....

Maar gaandeweg deze merkwaardige selectieprocedure begint er iets tot Samuël door te dringen: “De mens kijkt naar het uiterlijk, maar de Heer kijkt naar het hart.”(7c)

En met deze woorden raken we in mijn beleving aan de kern van de lezing van vandaag. God kijkt naar het hart van mensen. Hij ziet wie jij in wezen bent.

Kijk eens naar jezelf, mensen, zegt Paulus tegen de gelovigen in Corinthe. Jullie blinken niet echt uit in wijsheid, jullie zijn niet machtig, niet van voorname afkomst, niet sterk,-

In de ogen van de wereld stellen jullie, stellen wij eigenlijk niet veel voor. Maar in de ogen van God gaat het niet om die uiterlijke dingen. Maar om wie jij in wezen bent.

In De Fioretti, een bundel met verhalen over Franciscus van Assisi vraagt broeder Masseüs op een dag aan Franciscus: waarom jij?! Waarom loopt iedereen zo achter jou aan? Je ziet er niet aantrekkelijk uit, je bent niet geleerd, niet van adellijke afkomst, niet indrukwekkend. Waarom lopen ze allemaal achter jou aan?

Wil je weten waarom?, zegt Franciscus. Omdat God zijn ogen over mij heeft opgeslagen. Hij heeft mijn innerlijk gezien: mijn tekortkomingen, mijn zwakheden....en daarom heeft hij mij gekozen om de hoogmoed en de kracht en de schoonheid en de wijsheid van de wereld te beschamen...(p. 64-65)

God kent jou. Hij ziet wie jij in wezen bent. En in dit verhaal leert Samuël als het ware met de ogen van God te kijken. Hij ziet in die 8^e zoon van Isaï, die 8^e die eigenlijk niet meetelt, omdat met 7 alles volmaakt is, alles af is. Nummer 8 bungelt er achteraan, voor spek en bonen en zo.

Dat is nummer 8,-

Samuël ziet door de buitenkant van deze nummer 8, met zijn rossige haar en zijn mooie ogen, heen. En ziet: een herdersjongen. Met hart voor zijn schapen. Hij blijkt later zelfs bereid (zoals we over een paar weken zullen horen) om zijn leven in te zetten voor zijn schapen. En zalft hem tot koning.

De Heer kijkt naar het hart. “Gij kent mij, beter dan ik mijzelf ooit ken”. Zo begint Psalm 139. Een psalm van David! Dat lied gaat precies hierover: dat God mij kent. Alles wat mij bezighoudt is als een open boek voor God. Waar ik ook ga of sta, in tijd of in de ruimte, overal is God aanwezig, ziet Hij mij.

Kent Hij mij. Hijzelf heeft me in de moederschoot gegeven...Hij kent mijn toekomst....zelfs in de dood ben ik nog door hem gekend.

“Gij blijft mij, God, in álle dingen / áltijd en óveral omringen.” Dat vat deze bijzondere en bij velen geliefde psalm wel mooi samen.

Is dat zo? Het is intrigerend/spannend om te zien hoe Huub Oosterhuis deze stellige bewering dat God mij kent, in zijn vrije bewerking van psalm 139, omkeert in een vraag: Ken je mij? Wie ken je dan? Ken je mij (inderdaad) beter dan ik (mijzelf ooit ken)?

Is God een Hemelse Persoon die met mij een persoonlijke relatie aangaat? Of is dat “beeldspraak voor iemand die aardig is en onmetelijk ver”?

Het is alweer een paar jaar geleden dat er twee aardige artikelen in de krant stonden. Aanleiding was een brief van de zevenjarige Anco aan de Universiteit van Groningen: “Beste professor, bestaat God?” Deze brief kwam terecht bij Peter Barthel, hoogleraar in de astronomie. Iemand die zich zo met de sterrenhemel bezig hield moest deze brief maar beantwoorden, was waarschijnlijk de gedachte.

Dat deed deze professor op een prachtige manier, met een publieke brief aan Anco en een versie voor volwassenen, allebei gepubliceerd in Trouw (1/6/2014).

Kern van de brief: Beste Anco, God is overal waar mensen naar elkaar omzien en voor elkaar zorgen. Gods bestaat niet als een Persoon die ver weg in de hemel woont. **Hij bestaat in hoe jij en ik leven.**”

Het roept bekende woorden uit Taizé bij me op: Ubi caritas et amor, ubi caritas Deus ibi est.

Daar waar liefde heerst en vrede, daar is God.

God dus niet als een Persoon die mij persoonlijk kent. Maar eerder als een kracht, een ondefiniëerbare energie misschien, die in en door mensen heen werkzaam is. En die ons door de eeuwen heen onmiskenbaar probeert te verleiden tot een leven waarin liefde, vrede en gerechtigheid de dienst uitmaken. “God als Heilige Geest” dus.

Een week later reageerde een bekende theoloog, Kees van der Kooi, met een eigen brief aan Anco. Kern van die brief: Beste Anco, God is wél een Persoon, maar niet zoals jij en ik. Hij lijkt wel wat op ons, want Hij doet allemaal dingen. En je kunt Hem ook aanspreken (!). Hij bestaat en ziet naar ons om.”

Ik heb het sterke vermoeden dat dit Godsbeeld waarin de nadruk veel meer lijkt te liggen op “God als Vader” voortkomt uit een sterk verlangen dat in ieder mens aanwezig is. Ik vind dat Oosterhuis dat verlangen mooi onder woorden brengt in zijn lied:

Ben jij de enige voor wiens ogen / niet is verborgen mijn naaktheid?

Kun jij het hebben, als niemand anders / dat ik geen licht geef,

Niet warm ben, dat ik niet mooi ben, niet veel,

Dat geen bron ontspringt in mijn diepte.

Dat ik alleen dit gezicht heb, geen ander.....

Zou dat niet veel teveel waar zijn?

.....

Een verlangen naar geborgenheid. Naar liefde. En dat ervaar je nu eenmaal gemakkelijker van een Vader-Persoon dan van een Geest. Hoe heilig die Geest ook mag zijn, in jouw beleving.

Het is aan ieder van ons om daarin je eigen weg te zoeken.

Neemt Gij mij aan, zoals ik ben?

amen

